

Obširna »priloga«, ki obsega preko 100 strani, nam podaje uradne razglase, vire, naslove knjig in naposled književnost ogrskih Slovencev (molitvenike, pastirske liste, pesmi) ter kratek »dodatek«. Pripomnje se mi ne zde povsem srečne; mnogokrat se v prilogi prav po nepotrebnem samo ponavlja, kar je bilo že povedano v glavnem besedilu, n. pr. o Medvedovem rastlinskem imeniku (202) i. dr. In pa še nekaj! Vse te obilne številke, katerih tu pa tam kar mrgoli, niti ne dosežejo svojega namena, ker je vse zmešano; številke v tekstu in v prilogi se ne ujemajo, in dostikrat dobiš v prilogi čisto kaj drugega, nego si iskal; mnogokrat sploh v prilogi ni številke, ki so v tekstu, in narobe. Tako prelistovanje in iskanje po knjigi sploh ni prijetno in postane le nepotrebna muka, če niti ne doseže svojega namena. Da te zmešnjave ni pisatelj kriv, ampak korektor, to že radi verjamemo, toda kaj to pomaga! — Imenik pisateljev je premajhen in nepopoln. Tako ne najdemo v njem n. pr. Tušeka, Šolarja, Winklerja itd., a mnogo manj važnih je vestno zabeleženih. Na str. 279. bi moral biti govor o nekem Jan. Stritarju, a na dotični strani ni tega pisatelja.

Da se je pri tako obširnem gradivu vrinila tudi kaka stvarna napaka, temu se ni čuditi. Pomota glede rojstnega leta dr. Mencingerja se je v slovenskih listih že popravila; tudi to sem že omenil, da je izpuščen tu pa tam kak spis. Opozorili so me tudi, da prof. Trdina ne stanuje v Bršlinu pri Novem mestu, temveč da biva in piše prav v Novem mestu, kjer ima svojo hišo, v Bršlin pa hodi le redno na izprehod. Takih podrobnih malenkosti bi se dalo še več omeniti, a umeje se samo ob sebi, da so pri takem delu neizogibne.

Toda poleg vseh ugovorov in očitkov nismo tako zagovedni, da ne bi priznali in omenili važne okolnosti, ki kolikor toliko izpričuje dr. Glaserja; uverjeni smo namreč, da mu je nedostajalo časa, da bi bil ves obilni material temeljito proučil ter si o vsakem delu in vsakem pisatelju ustvaril svojo sodbo. Zato je sicer njegova povestnica v svoji prvotni obliki nepopolna, a podatki, katere nam je zbral prof. Glaser — gotovo z velikimi težavami in napor — nam bodo dobri pripomočki za nadaljnje pragmatično prirejevanje literarne naše zgodovine. Glaserjevo delo ima torej tudi v ti obliki trajno vrednost, katere mu ne more nihče odrekati.

Ko se izdado razne korespondence naših slovstvenikov in se z njimi pojasni marsikaj v njih življenju in delovanju, in ko se napišejo tudi monografije, katerih ni doslej še skoro nič, ondaj bode tudi prof. Glaserju možno spopolniti svojo »zgodovino« ter jo dovesti do one dovršenosti, katero si želim jaz in z menoj mnogi drugi

Dr. Fr. Vidic.

Samosvoje mesto Trst in mejna grofija Istra. Prirodnoznanški, statistični, kulturni in zgodovinski opis. Spisal S. Rutar. Ljubljana, 1897. Izdala Matica Slovenska. II. snopič, str. 129—280.

V letošnjem snopiču nam pisatelj najprej opisuje šolstvo v Trstu, njegovi okolici in po Istri. Tabelarni razkazi o šolah in učencih so vzeti iz uradnih popisov, katere objavlja vsako leto šolska oblast na Primorskem. K strani 132., v. 1. i. d. bi se bilo lahko dodalo, da je največ kriv istrski deželni odbor italijanski, da je ljudsko šolstvo po slovanskih delih Istre na tako nizki stopinji.

V drugem odstavku nas pisatelj seznanja z raznimi dobrodelnimi zavodi, društvi in časopisi po Tržaškem in po Isri.

V tretjem odstavku govori pisatelj o narodni prosveti. Nadpolovica tega spisa je posneta po sestavku A. viteza Klodiča, natisnjenem v knjigi »Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Das Küstenland, Wien, 1891«. — Da je res tako, o tem naj se blagovolijo čitatelji sami prepričati, ako imajo rečeno knjigo pri rokah. Naslednja števila pred oklepi kažejo strani v Rutarjevi knjigi, v oklepih pa strani v prej omenjeni nemški knjigi: Str. 154 (234); 155 (236); 158 (237); 159 (238); 160 (239, 240); 161 (240, 241); 162 (241, 242); 164 (243, 244); 166 (244, 246, 247). — Rutar piše (str. 153, v. 34), da je papež Ivan VIII. dovolil leta 880., da se smejo Istrani in Dalmatinci posluževati slovanske liturgije. Pravzaprav je rečeni papež dal tistega leta meseca junija to dovoljenje moravskemu Svetopolku (glej mojo »Spomenico«, str. 15, št. 13). — Str. 167, v. 4: Spinčič je postal profesor zgodovine na učiteljsku v Kopru, v Gorico je bil šele v začetku l. 1888. prestavljen. — Str. 162, v. 10. Namesto letnice 1664 naj stoji 1644. — Str. 166, v. 18: Namesto »Kalast« naj se čita »Kalac«. — Str. 154, v. 22: Namesto »Schnurff« ima Kopitar (Glag. Cloz. p. V) Schurff. — Str. 154, v. 19: Rutar rabi obliko »Brizah«. Pišimo rajši »Breisach«, ravno tako tudi (v. 21) »Maria-Stein«, ne pa »Marija Kamen«: Kje je meja, ako začnemo sloveniti imena tirolskih ali pa švabskih gnezd!

V četrtem odstavku nam pisatelj opisuje narodno nošo in narodna svojstva tržaških in istrskih prebivavcev. Nadpolovica tega spisa je posneta po Spinčičevem sestavku, ki je natisnjen tudi v knjigi »Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Das Küstenland.« O tem naj se prepričajo čitatelji sami ter naj primerjajo strani: 172 (210, 211); 173 (212, 213, 214); 179 (214); 180 (216, 217, 218); 181 (218, 220); 182 (221, 222); 183 (222); 184 (222, 223); 185 (223, 224); 186 (225); 187 (226); 188 (227, 228); 191 (229); 192 (229, 230). — Pisatelj je pač na str. 166. pod črto navedel Klodičevo ime, na str. 192. pa Spinčičevo; naj bi bil tudi na drugih mestih vselej navedel vire, katere je prav tako uporabljal, kakor Klodičev ali pa Spinčičev spis. Zadnja polovica knjige obsega pregled tržaške in istrske zgodovine.

Po mojih mislih je ta opis premalo kritičen. Navedem naj tu nekatere napačne trditve, na katere sem naletel, ko sem čital dotični sestavek.

Str. 196, v. 15: Tržaški škof Frugifer (Trugifer) je vladal, kakor je razvidno iz odlomka neke listine, leta 547. (Izvestja muz. društva, VI, str. 153); ne ve se pa, je-li že leta 524. vodil tržaško škofljo. — Str. 196, v. 23: Geminijan ni bil škof, temuč samo presbiter. (Chron. Gradense, izdal Monticolo, Cron. Venez. I, str. 37; Chron. Venet, izd. v M. G. SS., XIV, str. 11; Danduli Chron., V, c. 11 pars 14, izd. Muratori Script. rer. Ital., XII, str. 94). — Cerkevni razkol radi treh kapitulov se ni pričel šele po l. 568., temuč že pred letom 558., kar je razvidno iz dotičnih pisem papeža Pelagija I. (Izvestja, VI, str. 155). — Str. 196, v. 29: Že l. 602. se je tržaški škof Firmin spoprijaznil z rimsko stolico, ne pa šele škof Ivan leta 751. (Izvestja, VI, str. 211). — Str. 196, v. 31: Rutar piše, da se je tržaški škof Ivan I. zameril plemiški vladi v Benetkah, ki je podpirala razkolnike. Omenim naj, da beneška vlada ni nikdar podpirala razkola radi treh poglavij; tudi tega še ne bi bila mogla storiti okoli l. 751, ker je bil imenovani razkol takrat že popolnoma zatrt. — Str. 197, v. 10: Karol Veliki je pač prišel leta 776. na Furlansko; noben zgodovinski vir pa ne trdi, da bi bil obiskal tudi Trst. Kaže se, da je ta bajka pobrana iz nemške Löwenthalove zgodovine tržaškega mesta, str. 15. — Str. 197, v. 11: Tržačan Fortunat je bil pač sorodnik (»consangui-

neus«) umrlemu gradeškemu patrijarhu Ivanu, nikakor pa ne njegov brat. (Danduli Chron. VII., c. 13, pars 23, izdal Muratori Script., XII., str. 152). — Str. 198, v. 14: Dotična listina je z dne 8., ne pa 1. avgusta. — Str. 234. je večinoma posneta po mojem spisu, tiskanem v Izvestjih, V, str. 184—186. Takisto sta strani 235. in 236. vzeti iz mojega spisa, tiskanega v Izvestjih, IV (1894), str. 49—57. Stavek (str. 234, v. 15 in 16) »zato naj plačajo Istrani za bodočo indikcijo (537/538) toliko davka v solidih« je napačno prepisan, ker istrski provincijali so dali rečenega leta kot davek vino, olje in pšenico, ne pa novcev. — Str. 235, v. 17: Namesto »akvilejski« naj se čita »gradeški«. — Str. 197, v. 21: Letnica 827 je napačna; moralo bi biti 828, kakor stoji na str. 237, v. 31. — Namesto »markgrofija« (str. 237, v. 31 in drugod) treba vsekakor pisati »mejna grofija« ali »mejna grofovina«; isto velja o besedi »markgrof«. — Pažinatik (str. 242, v. 14 in Šuma (v. 33) sta na dotičnih mestih lastni imeni; treba ju je torej pisati z veliko začetno črko. — Str. 257, v. 14: Je-li Plinijev »Aegida« (bolje »Agida«) res sedanji Koper, ni gotovo. — Str. 257, v. 16: Namesto »Capraria« naj stoji »Capritana«. Izraz »Capraria insula« ima Dandulus. (Izvestje, VI (1896) str. 163, op. 50). Ako je imel pisatelj v rokah Jaffé, Reg. pont. Rom., I, ed. 1885, zakaj ni navedel za svojo trditev tudi številko 1680 in 1681.? — Str. 257, v. 21: Rad bi vedel, kako bi se dalo dokazati, da je imel Koper že leta 524. svojega škofa. — Str. 264, v. 35: Tu je čitati, da so okoli leta 555. ustanovili škofijo v Pulju; toda znani so nam puljski škofje iz prejšnjih dob, kakor Venerus iz l. 501., Antonius med l. 507 in 511. ter Isaacius iz leta 547. (Izvestja, VI, str. 151 in 153). — Str. 258, v. 29: Ne Oton II., temuč Oton I. je podelil dne 8. januarja leta 972. Isolo doždu Petru Candianu. (Böhmer, Regest., II., ed. Ottenthal, 1893, str. 235, št. 536). — Str. 267, v. 28: Pičen se ni nikdar zval »caput Sclavoniae« (sic!), pač pa navaja Chron. Venetum na dotičnem mestu Pičen, Krk in Osor, ki se nahajajo »in capite Sclavanie«. (Te besede stoje v M. G. SS., XIV. str. 14). Kaj pomenja na tem mestu »in capite Sclavanie«, kaže nam Chronicon Gradense, iz katerega je zajemal pisatelj beneške kronike. Chronicon Gradense (cod. G. III, 10 v knjižnici patrijarhalnega seminara v Benetkah, gl. Monticolo, op. cit. str. 43) ima naslednje besede: »... et Dalmatię regiones, videlicet Veglensem, in Apsaro, in Pathena...« Isti vir (cod. Vat. Urb. 440, glej Monticolo, op. cit.) pa ima: »... sive Dalmatię partes, videlicet in Vegla, in Apsaro, in Pathena...« Pisatelj beneške kronike je to, kar je našel v gradeški kroniki, nekoliko preuredil ter zapisal: »... et in capite Sclavanie, quod est civitates nomine Pethena, alia Vegla, tercia Absaro...«

Rutarjevo knjigo krasi več slik. Na koncu je načrt tržaške luke. Ker ima knjiga razen navedenih hib tudi mnogo vrlin, zato jo toplo priporočamo ter želimo, da bi jo čitatelji večkrat vzeli v roke. Kratek indeks, ki je knjigi pridejan, brez dvoma pomnožuje njeno vrednost.

Dr. Fr. Kos.

Tretji koncert „Glasbene Matice“. Pasijon po sv. Matevžu, zložil Joh. Seb. Bach. Glasbeni svet resne smeri je dandanašnji splošno prepričan, da ni boljšega krepila umetniškemu duhu, niti boljšega sredstva za njega blazenje, nego so Bachova dela. S čisto arhitektoniko in z največjo doslednostjo v razvrstitvi oblike družijo Bach nedosežno globoko pojmovanje in določno karakteristiko. Zato priznavajo vse resne glasbene struje soglasno mojstra Bacha, ker nahaja vsaka izmed njih v njegovih delih svoj posebni ideal.